УДК 614.212(091)(477.54)“1920/1939”

Демочко Г. Л.
старший викладач кафедри суспільних наук,
Харківський національний медичний університет
(Україна, Харків), inio2@ukr.net;
Ростовська В. І.
керівник Центру довузівської підготовки
Української інженерно–педагогічної академії
(Україна, Харків), rostovskaya@ukr.net

ІСТОРІЯ 1–Ї РАДЯНСЬКОЇ ЛІКАРНІ ІМ. В. І. ЛЕНІНА У 20–30–Х РР. XX СТ.: МЕДИКО–КРАЄЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена історії 1–ї радянської лікарні імені В. І. Леніна у міжвоєнний період. Історія закладу розглядається через призму медичного краєзнавства, предметом дослідження якого і є установи охорони здоров'я тощо. Зазначено, що суспільно–політична ситуація у країні неодмінно відбивалася на історії закладу, а на конкретних прикладах проілюстровано подібні зміни. У статті запропонована методологічна схема вивчення лікувального закладу. Для підготовки дослідження опрацьовано значний шар архівних документів, які раніше не вводилися в обіг ні істориками, ні медиками. Це дає змогу стверджувати, що медичне краєзнавство має свої перспективи для дослідження. У висновку доведено, що студіювання історії окремого медичного закладу є яскравим прикладом мікроісторичних досліджень, актуальних сьогодні в історичній науці.

Ключові слова: *медичне краєзнавство, 1–ша радянська лікарня ім. В. І. Леніна, ліжковий фонд, матеріально–технічне становище, науковий потенціал, лікарські наукові конференції.*

Розвиток медичного краєзнавства на сучасному етапі потребує якомога більших студій–презентацій, які можуть стати у нагоді як історикам, так і медикам, щоб продемонструвати – яким чином треба вивчати предмети медичного краєзнавства. Для розуміння проблематики визначимо сутність медичного краєзнавства, його об'єкт та предмет дослідження. Отже, медичне краєзнавство – молода галузь національного краєзнавства, яка вивчає історію і сучасний рівень розвитку охорони здоров'я, медицини та фармації краю в усіх його проявах.

Об'єктом медико–краєзнавчих студій є обраний регіон, а предметом – стан здоров'я населення, робота установ охорони здоров'я різних форм власності, в тому числі й фармацевтичних (державних, приватних, громадських), медична та фармацевтична наука та освіта, здобутки окремих особистостей у сфері медичної науки та охорони здоров'я, фармації тощо.

Одним з предметів вивчення медичного краєзнавства є лікарняний заклад. Показовою буде студія з історія найбільшої в Харкові лікарні – 1–ї радянської лікарні – у добу між двома світовими війнами (1919–1939 рр.).

Дослідженнями подібного роду в Україні займаються мало. Якщо і можна зустріти медико–краєзнавчі роботи, то вони стосуються системи охорони здоров'я в цілому в обраному регіоні чи місті. Таким, наприклад, є статті представників охороноздоровчої справи С. Аронштама [1], Б. Буніної [2], З. Горкіна, Е. Кагана [3]. Ці роботи по більшій мірі відображають медичну складову – скільки лікарів працювало, скільки хворих прийняли, які хвороби лікували тощо. При цьому причинно–наслідкові зв'язки у розвитку закладу із ситуацією у країні, регіоні, місті нерідко не

враховувалися. Перші спроби зробити медико–краєзнавчі дослідження окремих закладів зроблені В. М. Лісовим [4], І. Ю. Робаком [5], Г. Л. Демочко [6] у своїх посібниках, монографіях, дисертаціях.

Мета статті – дослідити історію 1–ї радянської лікарні ім. В. І. Леніна у зазначений період з урахуванням методологічних основ медичного краєзнавства, досвіду, накопиченого на сьогоднішній день, та надати таким чином приклад студіювання медичного закладу, не претендуючи на вичерпність такої роботи. У статті пропонується вивчати медичний заклад за таким планом: 1) загальні відомості про лікарню; 2) ліжковий фонд; 3) керівництво; 4) фінансування; 5) матеріально–технічне становище; науковий потенціал.

1919 рік був знаковим для всієї України – в цьому році тут утвердилася радянська влада, яка принесла свої зміни в усі сфери життя. Стосувалося це і сфери охорони здоров'я. Олександрівська лікарня (в майбутньому 1–ша радянська лікарня) була на той час найбільшим і найстарішим медичним закладом у губернії, тому усі перетворення нової влади якомога краще можна проаналізувати саме на прикладі цього лікувального закладу. Авторитет Олександрівської лікарні серед жителів міста був високим – сюди доставляли особливий контингент хворих: ургентних та тих, що привозилися працівниками міліції (невдалі самогубці, постраждалі від криміналітету тощо).

Після того, як у Харкові остаточно закріпилися більшовики, була проведена ревізія усієї лікарняної мережі, націоналізація приватних закладів тощо. У зв'язку із побудовою на початку 1920–х років нової "радянської" лікарняної мережі усі лікарні отримали власні номери та включення "радянська" у своїх назвах. Так, Олександрівська лікарня отримала порядковий номер 1 і стала 1–ю радянською лікарнею. 29 листопада 1922 р. лікарні присвоєно ім'я В. І. Леніна. Такий крок був суто популістським, адже В. І. Ленін у лікарні ніколи не був і не згадував її в своїх працях. Однак той факт, що лікарня була названа на честь "вождя пролетаріату" ще за його життя, був безсумнівно визначним – лічені установи мали таку велику честь!

Через те, що лікарня такого масштабу була у Харкові єдиною (позмагатися з нею могла лише Миколаївська, тобто 2–га радянська лікарня), то у ній розташували чотири кафедри медичного інституту – шпитальної хірургії, акушерства і гінекології, терапії та нервових хвороб [7, арк. 24]. Кожна кафедра розташовувалася на базі відповідного відділення, яких також було чотири. Окрім відділень, до складу лікарні входили й дезінфекційна камера, аптека, рентгенкабінет, лабораторія, кухня, пральня та власна прозекторська. Обслуговувала лікарня переважно жителів Харківської губернії та міста, однак іноді траплялися й іноземці та жителі інших губерній [8, арк. 2]. Таке різноманіття контингенту хворих залежало від того, що лікарня знаходилася неподалік від залізничного вокзалу, звідки й доставлялися "позаштатні" випадки.

Початок 20–х років XX ст. означився реформами нової влади у всіх сферах суспільного життя. Не оминули вони й охороноздоровчу сферу. Так, у зв'язку із розширенням мережі лікувальних закладів амбулаторний прийом у 1–й радлікарні скасовувався [8, арк. 8]. Тепер вона стала суворо шпитального типу. Однак подальші дії влади не сприяли покращенню роботи закладу – поряд із скасуванням амбулаторного прийому скорочувалася і кількість ліжок у відділеннях. Причина цього та сама – оптимізація мережі та переведення фінансування мережі на місцевий бюджет. Якщо у 1920 році лікарня мала 500 ліжок [9, арк. 1], у 1921 – 360 [10, арк. 1], а 1922 року й того годі – 255 [11, арк. 28]. Скорочення ліжок логічно призвело до сталого переповнення лікарні, тому вже на початку 1925 року їхня кількість трохи підвищилася – стало 295 [12, арк. 153]. З 1 січня 1928 року кількість ліжок сягала 340 [13, арк. 301], у 1930 – 365 [14, арк. 7], у 1934 – 440 [15, арк. 110].

Окремо слід розглянути очільників лікарні, які також доклали немало зусиль для вирішення питання ліжкового фонду. З початку 20–х років XX ст. головним лікарем був І. Бурлаков, який пішов з цієї посади за власним бажанням у 1924 році, залишившись при цьому ординатором одного з відділень закладу. Після нього керівництво лікарнею прийняв Б. Сейбіль, який на цій посаді був сумісником (працював головним лікарем 24–ї радянської лікарні) [16, арк. 41]. Він був талановитим лікарем і чудовим організатором, тому зразково справлявся із двома лікарняними установами одночасно. З 1928 до 1930 року лікарнею керував лікар О. Гехтман [17, арк. 209], з 1930 до 1931 – Котляров (ініціали не встановлено) [18, арк. 10], з 1931 до 1932 – Є. Бурштейн, якого вигнали за нелюдське відношення до персоналу [19, арк. 31; 20, арк. 226], а з 1932 і до війни – В. Пєнкін [21, арк. 111]. Швидка змінюваність головних лікарів була звичайною для того часу – так само швидко, наприклад, змінювали й ректорів Харківського медичного інституту, тому така ситуація була більш закономірністю, аніж випадковістю.

Звертаючи увагу докладніше на фінансування закладу, зауважимо, що лікарня з початку 1919 року значилася на утримуванні Харківського Губздороввідділу. Перехід до непу у 1921 році та передача майже всієї медичної справи на місцевий баланс призвели до жорсткої кризи у фінансуванні. Це спричинило скорочення витрат на всі сфери медичного обслуговування, закриття деяких установ та скорочення штатів [22, арк. 3, 4, 7]. З початку 1922 року справа охорони здоров'я вперше перейшла на змішаний бюджет – продовжували відпускатися кошти з державного бюджету, а частина витрат була перенесена на місцевий, який, до речі, зазнавав дефіциту [23, с. 86]. Криза, яка одразу ж проявилася в сфері охорони здоров'я, наштовхувала на ідею пошуку додаткових джерел фінансування. З 1 вересня 1923 року на підставі рапорту лікувального підвідділу Губздороввідділу від 30.08.1923 за № 11696 та № 11697 лікування у 1–й радлікарні стає платним. Вводяться розцінки як за перебування у стаціонарі, так і за амбулаторне лікування, які оплачували або страхові організації (для застрахованого населення), або харків'яни за власний кошт (ті, хто не були застраховані, але це була незначна кількість) [8, арк. 1]. Усі хворі з інших губерній мали лікуватися виключно за плату [24, арк. 86], або представляти документ, який би давав їм право лікуватися безоплатно [8, арк. 1].

За стаціонарне лікування:

– за добове утримання хворого у соматичному відділенні встановлювалося 120 рублів, в хірургічному відділенні – 150 рублів, в акушерсько–гінекологічному відділенні – також 150 рублів;

– за приготування до малої операції встановлювалася платня у розмірі 450 рублів, до середньої – 600 рублів, до складної – 750 рублів. Пологи "коштували" 1000 рублів.

За амбулаторний прийом:

– медична порада – 25 рублів;

– невелика перев'язка перев'язувальним матеріалом закладу – 75 рублів;

– середня перев'язка – 100 рублів;

– банки та масаж – 25 рублів;

– впорскування та продування – 20 рублів;

– дрібні оперативні втручання з перев'язуванням – 150 рублів [25, арк. 44].

Однак отримання додаткових коштів за лікування хворих значно не поліпшило фінансовий стан лікарні. Так, за весь 1924–1925 господарський рік лікарня отримала від "платних" хворих лише 4 тис. 268 крб. [8, арк. 1], а, наприклад, місячна зарплатня усього персоналу лікарні – 6 тис. 362 крб., тобто увесь рік не покривав навіть місячну витрату на зарплатню персоналу [26, арк. 100]. А у 1925 році фонд заробітної плати мав такий дефіцит, що завідуючий терапевтичним відділенням Є.Черніков згодився працювати безоплатно, поки не з'явиться нагода оплатити його працю. Ординатори відділень О.М. Грінштейн, А.А. Чугаєв та Г.А. Яглов були прирівняні до загальної лікарської ставки по 16 розряду, що також було відчутним зменшенням оплати їхньої праці [27, арк. 50зв].

Також відчутних витрат завдавало лікарні проведення навчальних занять зі студентами (а таких за рік у лікарні проходило 450–750 осіб), коли витрачався у великій кількості перев'язувальний матеріал, адже під час демонстрації хворого його заново бинтували.

Перехідний період під час згортання непу значно вплинув на фінансування лікарні. Яскравим прикладом стала у 1929 році проблема з медичним інвентарем та медикаментами. Багато яких інструментів не оновлювалося ще з часів війни, тому лікарня обходилася старим. Медикаменти, які вживалися у щоденній практиці та прописувалися хворим, у 1929 р. значно подорожчали (на 25–200%), через що лікарня перевищила кошторис. У такому становищі 1–шу рад лікарню у 1930–му році підтримала секція здоровоохорони Харківської міської ради червоноармійських депутатів XII скликання, яка написала прохання до Окрфінвідділу асигнувати кошти (1 тис. 466 крб.) на закупівлю медикаментів для лікарні, однак той відмовив, посилаючись що у звітному році лікарня і так отримала 179 тис. 417 крб. на господарчі видатки й повинна розраховувати на власні сили [28, арк. 35, 36, 38].

Зазначимо, що Губздороввідділ жорстко контролював витрати лікарні. Так, головному лікарю Б.Сейбілю навіть винесли догану від Губздороввідділу за те, що він допустив перевитрату електроенергії (показав у клубі на 2 кіносеанси хворим більше, ніж треба) [16, арк. 180].

Тривале обмежене фінансування лікарні призвело до того, що потреби тільки "консервувалися", але аж ніяк не задовольнялися. У 1931 році бюджет 1–ї радянської лікарні нарешті був суттєво переглянутий. Якщо у 1930 році лікарня отримала 416 тис. 388 руб., то у 1931 році вона отримала вже 597 тис. 351 руб. [29, арк. 2]. Це дало змогу підвищити заробітну платню деяким категоріям персоналу, влаштувати Центральну лабораторію, організувати роботу та збільшити штат патолого–анатомічного відділення, розширити ліжковий фонд на 75 ліжок, придбати необхідний інвентар та провести необхідний ремонт.

Матеріально–технічне становище закладу також повинно відображатися у студіях за для більш повного викладу матеріалу та його аналізу. Стосовно 1–ї радлікарні, згадаємо, що вона розташовувалася у трьох корпусах. В одному корпусі було хірургічне відділення, в другому – акушерсько–гінекологічне, а у третьому розташовувалося два відділення – терапевтичне та нервових хвороб. До 1928 року ремонту лікарні не проводився через брак коштів. Лише у згаданому році вдалося відремонтувати усі відділення, окрім терапевтичного та нервового, коштів на які не вистачило. Довгий час не вирішувалася і проблема з опаленням, адже старі "голандські" печі вже погано працювали, та й матеріалу на опалення бракувало – іноді його навіть покупали самі хворі. У більш–менш нормальному стані було акушерсько–гінекологічне відділення, корпус якого будувався останнім (введено в експлуатацію 1925 р.).

Окремо слід визначити науковий потенціал закладу. Підсилювався він тим, що відділення лікарні були клінічними базами Харківського медичного інституту, а значить лікарі, що працювали у лікарні, не тільки лікували пацієнтів та навчали студентів, а й вели наукову роботу. Родзинкою 1–ї радлікарні є її колектив, у якому працювали відомі лікарі. Зокрема, у різні роки тут працювали Іван Васильович Кудінцев – блискучий хірург, голова Товариства урологів, почесний голова Хірургічного товариства; Анатолій Андрійович Чугаєв – хірург, засновник методу відкритого лікування опіків; Микола Миколайович Мілостанов – організатор клініки невідкладної хірургії Інститут переливання крові; Володимир Петрович Нєдохлєбов – талановитий діагност, хірург; Олександр Васильович Мельников – відомий хірург–онколог; Сергій Гаврилович Якушевич – терапевт, голова терапевтичної секції Харківського медичного товариства; Євген Абрамович Черніков – директор Українського інституту курортології та багато інших.

Конференції лікарів 1–ї радлікарні збиралися ще до Першої світової війни, однак з 1914 по 1920 роки такі заходи не проводилися, оскільки загальна ситуація у країні була нестабільна і не сприяла згуртуванню медичної наукової спільноти (багато лікарів емігрували, деякі взагалі покинули медичну сферу тощо).

Почали збиратися наукові конференції з 1920 року, але вони носили нерегулярний характер і більше нагадували господарчі наради з поточних справ, ніж наукові дебати [30, с. 312].

З 1923 року засідання почали скликатися регулярно, чому сприяло утворення міцного наукового осередку у лікарні. Було обрано президію наукових конференцій:

голова – проф. І. Кудінцев, заступниками голови – прив.–доц. І. Бурлаков та проф. Є.Черніков, секретар – прив.–доц. А. Войташевський, складено план роботи та встановлено режими засідань [8, арк. 28]. На наукових конференціях розбиралися цікаві лікарські випадки, що трапилися у лікарні, розбирався лікарняний та клінічний матеріал, питання калорійності харчування хворих тощо. Подальше дослідження наукових питань розподілялося поміж співробітниками, або планувалося для окремих груп. На цих конференціях також розроблялися плани науково–практичних занять для інтернів, стажистів, планувалася просвітницька робота лікарів серед середнього та молодшого медичного персоналу. До складу наукової конференції входили усі лікарі з вирішальним правом голосу, самі ж конференції проходили у відкритому режимі. Скликалися конференції або за рішенням головного лікаря, або за запитанням трьох членів конференції. Протоколи наукових конференцій підписувалися головним лікарем та направлялися до органів охорони здоров'я губернії [31, арк. 21]. Цікава конференція відбулася 18 березня 1928 року, на якій заслухали доповідь про переливання крові. Лікар І.Ф. Зерницький не тільки дав загальну оцінку такому явищу, як гемотрансфузіологія, а й доповів про організацію цієї справи на базі 1–ї лікарні. Завдяки доповіді лікаря відомо, що у лікарні проводився платний забір крові від донорів, яким платили 70 рублів за ≈ 500 куб см крові. Зауважимо, що ця сума досить пристойна, адже для зрівняння наведемо, що робітник у середньому отримував за місяць 78 руб. 85 коп., а вчитель – 65 руб. [32, с. 65]. Тобто така сума в середньому становила місячну зарплатню пересічного містянина. І хоча не усі випадки переливання крові мали гарні результати, та у лікуванні анемії переливання було вкрай важливим – у хворих значно підіймався рівень гемоглобіну (з 20 до 50). Лікарі Нєдохлєбов та Гехтман зазначили, що лікарня за власний кошт може виконувати переливання лише один раз на місяць, а от можливість більш частих процедур треба виносити на президію Окружної страхової каси, яка б могла фінансово посприяти у цій справі. В іншому випадку донорами крові могли б стати співробітники лікарні, але це питання ще треба було врегулювати [33, с. 18]. У 1931 році лікарня отримала офіційний дозвіл від очільників міської охорони здоров'я на подальший розвиток справи переливання крові та виділення лікарняних коштів для донорів [34, арк. 9]. Питання переливання крові поряд з перфораційними язвами та гіпертонічними розчинами було поставлено до наукового плану хірургічного відділення [29, арк. 8].

Таким чином можна встановити, що 1–а радлікарня в Харкові має багаторічну історію, яка становить інтерес не стільки у ракурсі історії України, скільки у ракурсі мікроісторії. Як зазначає Сергій Єкельчик, в сучасному українському ґранд–наративі вже є досить цікаві дослідження з культурної історії, історії повсякдення тощо. Саме час братися за мікроісторію – історію окремих закладів, життєпис персоналій і т.д. Вивчення історії 1–ї радлікарні дає нам для цього ґрунтовний матеріал, на якому можна репрезентувати мікроісторичні реалії. Таке дослідження допомагає віддзеркалити державну політику в сфері охорони здоров'я, показати, як вона практично реалізовувалася на місцях.

Список використаних джерел

1. Аронштам С. Лечебное дело в Харькове / С.Аронштам // Врачебная хроника. – 1928. – № 23–24. – С. 12–17; Аронштам С. Лікувальна справа на Харківщині за останні 10 років (1918–1928 рр.) / С. Аронштам // Хроника здравоохранения. – 1928. – № 23–24. – С. 6–15.
2. Бунина Б.З. Деятельность Украинского научно–исследовательского института туберкулеза в Харькове за 36 лет его существования / Б.З. Бунина, Л.И. Вильнянский // Сб. науч. трудов Харьковского НИИ туберкулеза. – 1957. – Ч. І. – С. 8–30.
3. Всеукраинский государственный институт патологии и гигиены труда к 16–летию Октября / сост. : З.Д. Горкин, Э.М. Каган. – Х., 1933 – 10 с.
4. Лісовий В.М. Історія охорони здоров'я в Харкові: Навч. посібник / В.М. Лісовий, І.Ю. Робак. – Харків : ХНМУ, 2008. – 178 с.
5. Робак І.Ю. Історичні умови організації та специфіка розвитку охорони здоров'я в Харкові (XVIII ст. – початок XX століття). – Дис. ... доктора історичних наук : 07.00.01 – історія України / Робак Ігор Юрійович; НАН України. Інститут історії України. – К., 2009. – 435 с.; Робак І.Ю. Організація охорони здоров'я в Харкові за імперської доби (початок XVIII ст. – 1916 р.). – Х. : ХДМУ, 2007. – 346 с.; Робак І.Ю. Охорона здоров'я в першій столиці радянської України (1919–1934 рр.) / І.Ю. Робак, Г.Л. Демочко. – Х. : Колегіум, 2012. – 260 с. (14 с. іл.).
6. Демочко Г.Л. Формування і розвиток української радянської системи охорони здоров'я в Харкові (1919–1934 рр.) : дис. … канд. іст. наук : 07.00.01 – історія України / Демочко Ганна Леонідівна; ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2011. – 353 с.
7. Державний архів Харківської області (далі – ДАХО). – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 1540.
8. Там само. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 1718.
9. Там само. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 140.
10. Там само. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 432.
11. Там само. – Ф.Р–203. – Оп. 1. – Спр. 584.
12. Там само. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 1774.
13. Там само. – Ф.Р–1962. – Оп. 1. – Спр. 20.
14. Там само. – Ф.Р–1962. – Оп. 1. – Спр. 840.
15. Там само. – Ф.Р–1962. – Оп. 1. – Спр. 339.
16. Там само. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 1432.
17. Там само. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 1914.
18. Там само. – Ф.Р–1962. – Оп. 1. – Спр. 840.
19. Там само. – Ф.Р–1962. – Оп. 1. – Спр. 681.
20. Там само. – Ф.Р–1961. – Оп. 1. – Спр. 495.
21. Там само. – Ф.Р–1962. – Оп. 1. – Спр. 339.
22. Там само. – Ф.Р–203. – Оп. 1. – Спр. 786.
23. Гуревич М.Г. Итоги и перспективы / М.Г. Гуревич // Профилактическая медицина. – 1922. – № 2–3.
24. ДАХО. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 1709.
25. Там само. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 1152.
26. Там само. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 1914.
27. Там само. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 1710.
28. Там само. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 77.
29. Там само. – Ф.Р–1962. – Оп. 1. – Спр. 835.
30. Лікарські конференції 1–ї радлікарні ім. т. Леніна в Харкові (01.01.1926 – 01.01.1927) // Український медичний архів. – Х. : Наукова думка, 1927. – Т. 1. – Зошит 2–3.
31. ДАХО. – Ф.Р–821. – Оп. 1. – Спр. 1526.
32. Харьковщина в цифрах и фактах. – Х. : Изд. Харьк. Горисполкома, 1928/1929.
33. Войташевский, Я. Научная конференция 1–й совбольницы (18 марта 1928 г.) / Я. Войташевский // Хроника здравоохранения. – 1928. – № 10. – С. 18.
34. ДАХО. – Ф.Р–1962. – Оп. 1. – Спр. 339.

References

1. Aronshtam S. Lechebnoe delo v Har'kove / S. Aronshtam // Vrachebnaja hronika. – 1928. – № 23–24. – S. 12–17; Aronshtam S. Likuval'na sprava na Harkivshhyni za ostanni 10 rokiv (1918–1928 rr.) / S. Aronshtam // Hronika zdravoohranenija. – 1928. – № 23–24. – S. 6–15.
2. Bunina B.Z. Dejatel'nost' Ukrainskogo nauchno–issledovatel'skogo instituta tuberkuleza v Har'kove za 36 let ego

sushhestvovanija / B.Z. Bunina, L.I. Vil'njanskij // Sb. nauch. trudov Har'kovskogo NII tuberkuleza. – 1957. – Ch. I. – S. 8–30.

3. Vseukrainskij gosudarstvennyj institut patologii i gigieny truda k 16–letiju Oktjabrja / Sost. : Z.D. Gorkin, Je.M. Kagan. – H., 1933 – 10 s.

4. Lisovyj V.M. Istorija ohorony zdorov'ja v Harkovi: Navch. posibnyk / V.M. Lisovyj, I.Ju. Robak. – Harkiv : HNMU, 2008. – 178 s.

5. Robak I.Ju. Istorychni umovy organizacii' ta specyfika rozvytku ohorony zdorov'ja v Harkovi (XVIII st. – pochatok XX stolittja). – Dys... doktora istorychnyh nauk: 07.00.01 – istorija Ukrai'ny / Robak Igor Jurijovych; NAN Ukrai'ny. Instytut istorii' Ukrai'ny. – K., 2009. – 435 s.; Robak I.Ju. Organizacija ohorony zdorov'ja v Harkovi za impers'koi' doby (pochatok XVIII st. – 1916 r.). – H.: HDMU, 2007. – 346 s.; Robak I.Ju. Ohorona zdorov'ja v pershij stolyci radjans'koi' Ukrai'ny (1919–1934 rr.) / I.Ju. Robak, G.L. Demochko. – H. : Kolegium, 2012. – 260 s. (14 s. il.).

6. Demochko G.L. Formuvannja i rozvytok ukrai'ns'koi' radjans'koi' systemy ohorony zdorov'ja v Harkovi (1919–1934 rr.): dys… kand. ist. nauk : 07.00.01 – istorija Ukrai'ny / Demochko Ganna Leonidivna; HNU im. V.N. Karazina. – H., 2011. – 353 s.

7. Derzhavnyj arhiv Harkivs'koi' oblasti (dali – DAHO). – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 1540.

8. Tam samo. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 1718.

9. Tam samo. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 140.

10. Tam samo. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 432.

11. Tam samo. – F.R–203. – Op. 1. – Spr. 584.

12. Tam samo. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 1774.

13. Tam samo. – F.R–1962. – Op. 1. – Spr. 20.

14. Tam samo. – F.R–1962. – Op. 1. – Spr. 840.

15. Tam samo. – F.R–1962. – Op. 1. – Spr. 339.

16. Tam samo. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 1432.

17. Tam samo. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 1914.

18. Tam samo. – F.R–1962. – Op. 1. – Spr. 840.

19. Tam samo. – F.R–1962. – Op. 1. – Spr. 681.

20. Tam samo. – F.R–1961. – Op. 1. – Spr. 495.

21. Tam samo. – F.R–1962. – Op. 1. – Spr. 339.

22. Tam samo. – F.R–203. – Op. 1. – Spr. 786.

23. Gurevich M.G. Itogi i perspektivy / M.G. Gurevich // Profilakticheskaja medicina. – 1922. – № 2–3.

24. DAHO. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 1709.

25. Tam samo. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 1152.

26. Tam samo. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 1914.

27. Tam samo. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 1710.

28. Tam samo. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 77.

29. Tam samo. – F.R–1962. – Op. 1. – Spr. 835.

30. Likars'ki konferencii' 1–i' radlikarni im. t. Lenina v Harkovi (01.01.1926 – 01.01.1927) // Ukrai'ns'kyj medychnyj arhiv. – H. : Naukova dumka, 1927. – T. 1. – Zoshyt 2–3.

31. DAHO. – F.R–821. – Op. 1. – Spr. 1526.

32. Har'kovshhina v cifrah i faktah. – H. : Izd. Har'k. Gorispolkoma, 1928/1929.

33. Vojtashevskij, Ja. Nauchnaja konferencija 1–j sovbol'nicy (18 marta 1928 g.) / Ja.Vojtashevskij // Hronika zdravoohranenija. – 1928. – №10. – S.18.

34. DAHO. – F.R–1962. – Op. 1. – Spr. 339.

Demochko A. L., *senior lecturer of department of social sciences of Kharkiv National Medical University (Ukraine, Kharkiv), inio2@ukr.net;*
Rostovska V. I., *Head of the Center of preparatory training Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (Ukraine, Kharkiv), rostovskaya@ukr.net*

History of V. I. Lenin 1st Soviet Hospital in 1920–1930s: medical and local aspect

The article deals with the history of V. I. Lenin 1st Soviet Hospital in the interwar period. History of this institution is considered through the prism of medical local history, the subject of which is health care institutions, etc. It has been pointed out that social and political situation in the country affected the history of the institution. Similar changes have been illustrated in terms of particular case. A methodological scheme of exploring the health care institution has been represented in the article. Considerable number of archive documents, which used to be implemented by neither historians nor health professionals, has been processed to prepare for the research. This enables statement that medical local history has its own research prospects. In the conclusion it has been proved that studying the history of a particular health care institution is a good example of microhistorical researches pressing within the historical studies nowadays.

Keywords: *medical local history, V. I. Lenin 1st Soviet Hospital, bed capacity, material and technical condition, scientific potential, medical scientific conferences.*

Демочко А. Л., *старший преподаватель кафедры общественных наук, Харьковский национальный медицинский университет (Украина, Харьков), inio2@ukr.net;*
Ростовская В. И., *руководитель Центра довузовской подготовки Украинской инженерно–педагогической академии (Украина, Харьков), rostovskaya@ukr.net*

История 1–й советской больницы им. В. И. Ленина в 20–30–х гг. XX ст.: медико–краеведческий аспект

Статья посвящена истории 1–й советской больницы имени В.И. Ленина в межвоенный период. История заведения рассматривается через призму медицинского краеведения, предметом исследования которого и являются учреждения здравоохранения. Указано, что общественно–политическая ситуация в стране непременно отражалась на истории больницы, также на конкретных примерах проиллюстрированы подобные изменения. В статье предложена методологическая схема изучения лечебного учреждения. Для подготовки исследования обработан значительный слой архивных документов, которые ранее не вводились в обращение ни историками, ни медиками. Это позволяет утверждать, что медицинское краеведение имеет свои перспективы для исследования. В заключении сделан вывод, что изучение истории отдельного медицинского учреждения является ярким примером микроисторичных исследований, актуальных сегодня в исторической науке.

Ключевые слова: *медицинское краеведение, 1–я советская больница им. В. И. Ленина, коечный фонд, материально–техническое положение, научный потенциал, врачебные научные конференции.*